

виробництва приватних благ.

Іншим показником соціальної ефективності є коефіцієнт соціальної рентабельності SR (social return rate). Він розраховується по аналогії з показником економічної рентабельності як співвідношення грошової оцінки соціального ефекту до витрат на виробництво даного соціального ефекту [3; с. 150].

$$SR = \frac{\text{Соціальний ефект}}{\text{Витрати}} \quad (2)$$

Дуже часто соціальні підприємства займаються проектною діяльністю, тому деякі вітчизняні джерела описують оцінку їх ефективності через оцінку інвестиційних проектів організації. Тоді розраховуються показник загальної рентабельності проекту (TR – Total Return Rate), показник чистої приведеної соціальної вартості (NPSV – Net Present Social Value), коефіцієнт загальної чистої приведеної вартості (TNPV – Total Net Present Value). Проект вважається прийнятним, якщо $TNPV > 0$. Зведений індекс доходності інвестиційних проектів соціальних підприємств (TPI – Total Profitability Index).

Проте усі вищеназвані показники можуть бути розраховані за умови визначення соціального ефекту реалізованого проекту, який потребує складного механізму оцінювання.

Література

1. Індекс соціального розвитку 2017 Режим доступу: file:///C:/Users/inna/Downloads/2017-SPI_Executive-Summary-Report.pdf
2. Сатула О.В. Соціальне підприємництво як інноваційна модель розвитку економіки [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.napks.edu.ua/library/compilations_vak/eiu/2009/6/p_49_54.pdf
3. Шекова Е.Л. Экономика и менеджмент некоммерческих организаций: учебное пособие/ Е.Л. Шекова. - СПб.: [б. и.], 2003.-154с.
4. Weisbrod B. The Nonprofit Economy. – Cambridge.: Harvard Univ. Press, 1994.

УДК 331.4

Бервено О.В.,

д-р. екон. наук,

завідувач кафедри туристичного бізнесу,

Харківський торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

Броницька В.В.,

канд. екон. наук, докторант,

Київський національний торговельно-економічний університет

ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНСТИТУТУ ЗАЙНЯТОСТІ ЯК ЧИННИК ДИНАМІКИ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ

Сучасний нестійкий стан сфери зайнятості в Україні є репродуктором багатьох економічних та соціальних негараздів в національній господарській системі. Під першочерговим впливом всіх трансформаційних зрушень у зайнятості населення опиняється система формування доходів. Як макроекономічні показники зайнятості та доходи населення тісно пов'язані між собою, тому будь-які зрушення одного з них відбивається на іншому. Саме інститут зайнятості відзначає умови первинного розподілу доходів населення, тобто співвідношення факторних доходів. Тому дослідження взаємовизначального впливу трансформацій інституту зайнятості та динаміки доходів населення носить гостро актуальний характер.

Доходи є визначальними в процесі формування основи зростання добробуту населення: безпосередньо добробуту економічно активної частини населення через первинний розподіл доходів; опосередковано добробуту всього населення через перерозподільні механізми за рахунок трансферів, соціальних виплат тощо, базою формування яких виступає в тому числі оподаткування доходів громадян. Основні параметри доходів формуються під впливом структурних та кількісних змін на ринку праці. Перш за все, це стосується рівня зайнятості населення як в цілому, так і за окремими галузями економіки. Домінуючими тенденціями сучасного ринку праці в Україні є значний рівень безробіття та низький рівень доходів населення, що значною мірою обумовлений низьким рівнем трудових доходів (заробітної платні та посадових окладів) та загальним зменшенням долі трудових доходів в національному.

Так, за даними Державної служби статистики в 2016 році оплата праці найманих працівників в структурі ВВП України становила 36,7 %, що майже на 14 % нижче, чим відповідний показник 2012 року (50,2 %) [1]. Тенденція зменшення частки трудових доходів в загальному обсязі ВВП, що набула особливого прояву з 2012 року, свідчить про поступове зменшення реальних доходів найманих працівників. Якщо проаналізувати розподіл населення за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів у 2016 році, то можна відмітити, що тільки 17,7 % населення України мали їх в обсязі понад 3720 гривень у місяць [1]. Значні темпи інфляції у 2016 році ще більше загострили проблему зниження реальних доходів більшості громадян України. Так у 2017 році за період січень-вересень середньомісячна заробітна плата складала 6847 гривень при значних коливаннях за видами економічної діяльності та за регіонами України [1]. Все це свідчить про сучасний кризовий стан оплати праці найманих працівників. Першоджерело цих негативних тенденцій треба шукати саме в тих деформаціях ринку праці, які сформовані інституційними змінами та інституційними провалами у зайнятості населення.

До найгостріших інституційних провалів функціонування ринку праці в першу чергу слід віднести рівень безробіття, що значно перевищує природний рівень. Так, за методологією МОП у 2016 році безробітне населення працездатного віку становило 9,7% до економічно активного

населення [1]. Але на думку експертів з врахуванням прихованого безробіття ця проблема є більш масштабною та загрозливою [2]. Окремого занепокоєння викликають міграційні тенденції, що особливо пожвавилися за останні роки. Відтік населення з країни пов'язано одночасно як з трансформаціями інституту зайнятості, перш за все, з високим рівнем безробіття, так і складним соціально-економічним становищем в Україні. Наявність значного прошарку населення, що не забезпечене постійною оплачуваною роботою, суттєво впливає на рівень оплати праці працевлаштованого населення, створюючи підстави для низьких трансакційних витрат відносин найму на ринку праці. Масштабний резерв потенційно економічно активної робочої сили породжує ефект заморожування зростання оплати праці. На цій основі відбувається поширення таких негативних явищ як розширення масштабів бідності, у тому числі за рахунок появи прошарку трудящої бідності, надмірної диференціації населення за доходами, розподілу суспільства на привілейовані та непривілейовані класи, зростання масштабів нелегальної економіки та неформальної зайнятості тощо.

Окремої уваги заслуговують питання впливу нестандартних форм зайнятості на динаміку оплати праці. Нестандартні форми зайнятості набули широкого поширення у формальному та неформальному секторах економіки. Вони являють собою сукупність соціально-економічних відносин з відтворення робочої сили, які відрізняються від стандартних за рядом ключових моментів. Суперечлива роль нестандартних форм зайнятості у забезпеченні розвитку ринку праці полягає, з одного боку, у розширенні масштабів зайнятості (за рахунок включення додаткових верств населення та використання потенціалу зарубіжних роботодавців), а з іншого, у руйнуванні підвалин стійкості соціально-трудових відносин. На цьому тлі виникають такі загрозливі тенденції як прекарізація праці, зниження реальних доходів найманих працівників, деформації соціально-трудових відносин.

Важливими напрямками подолання такого негативного взаємовпливу трансформацій зайнятості та динаміки доходів населення є: забезпечення стійкості інституційних підвалин функціонування ринку праці, правова регуляція нових форм зайнятості, узгодженість методів та напрямів реформування соціально-трудової сфери з параметрами економічної модернізації. Цей комплекс заходів має одночасно стимулювати зростання зайнятості та забезпечувати відповідне підвищення заробітної плати.

Литература

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
2. Тютюнникова С.В. Основні напрями модернізації та детінізації сучасної сфери зайнятості в Україні / С.В.Тютюнникова, А.О. Гайдар // Інфраструктура ринку. – 2017. - № 6. – С. 12-17.